

בביתם יוננו אחרי ארץ עמי הארץ אשר השמיד אלהים
מפניהם ויצר אלהי ישראל את ידו ופול מלך אשר ואת
היה תלנת פלס מלך אשר ויגלם קראובני ויגדי וקחני שבם
מנשה ויביאם לחלת וחבור והרא ונתר גון עד היום הזה :

דברי הימים א' פרק ה'

לחמכם לפני ה' : הנה המתאם לה' כנר יחמם
יד מוחכם לישראל . חלל מחמם לה' כנר יחמם
הוא חסן עבם לחם חסיו מחת העבמתו כמו עשרה
שנעים עבלי : ודעו המתאכם וגו' . מפרו מה
שחמם עלולים לחטוא לפני יעשו כמו עבם מלווים .
כחשר כן בחמם כרו מחמם מה' עבלי . ונס גל
חמלה לעשרת העבטים : והיינו עבם עקדושת הארץ
הועילה הכרה מעלה :

האין דבר ז' זכרון כ"ה

לכן ל"ג כ"ג והשחל משה שיחלנו המה לשנה
בעש" . ומשום זה הכרה לכה נחלה עד שחמלו .
והכי ח' בירושל' ביכורים כ"ה שאין מביאין ביכורים
מעלה משום דכתיב ארץ זבת חויל ולא עש" .
חני אשר מח לי ה' ולא שחמלי לי לעממי מחי
ביניסון א' ב' חבני חני עבם מנשה ביניסון מ"ד
אשר מח לי ולא שחמלי לי מעממי חני עבם מנשה
לא נטלו מעממן כו' . פי' שלח נטלו כ"ה ע"י בקשת
משה ומשחמת עשה ע"פ ה' . והנה סדר כפ'
שכוכות משה לישראל : שהחל לחנוק נחמם כ"ג וב"כ
ולא יכול לנמור עד שדבר עם חני עבם מנשה ונמר
עמם ונחמלו בנחמם : לו ידע משה לנמור חילוק
נחמם כ"ג וב"כ . ודבר זה היה ידוע לכל ישראל
באותה שנה . והא"ל סיפר להם הענין כמה השחמל
לאשחל בקרבם גדולי חורו . ומה יתלדו לדורות
לאשחל לדור נמקם חורו דוקא כי היה חנו
חיו ישראל ודלוי' בנחמם דק"ו א' כשם שאמר
לנחם מחי' לכלל כך אמור לנחם מכלל לחול' וכפ"י
לפי שיש שם ישיבות הכרבינות חורו חמיד . ופי'
לפיני קבורה חמרו חול' שם עבם להקצר במקום
הורו כמו בעמלה א"י . כ"ו כהרה משה רבינו
לדורות מה עשה בזמנו

ולדו חני' . אין סדר הספור מכוון . במקרה י"ב
החל במחלה לרובני נגדי והספיק הענין והחל
במחלה שבם משה ונחמ' סיים כמחלה לרובני נגדי
והנה דבר ריק הוא . הלא נחמה עפ"י שיש להסבוק
עוד שהכרה משה רבינו הלכה חרי שבם מנשה הכרה
לפי ערך שני אמת חלו וגם לא המה עמם
חמלי כ"ג וב"כ : כן אמת נטלכו בני מוכי כן מנשה
נגמדה ויכדורו מנ"י חן זה עמם ליתן להם כשחל
זה . כמו שלח נחם לפתוחי ישראל לכלל אה יסוד
ולמדו כנחמיה ומכ"ס לא יחן להם כמם עמך
עמם כמ"ס ע"ל כמם אר"י . ע"כ השחמל
אשר נשבעתי לאברהם א"י . וכתוב מני מני ירדו מחוקקים .
היינו גדולי חורו הא"י וישיבו כמו שפירש
במסדרין ד"ל ע"ה הא דמחלי יחן הנגד למכיר
ומחוקק עבני כנליו . חלו בני בניו של חלו שחמלים
חורו כרביס . וכן היה בכל דור . וכנר פירשו
ביבמות ד"ל ב' דמי מכיר ב"כ היה משום יסוד
היינו דמי יחור כן מנשה היו מני יסוד כעבול
כדל"ב ב' פסיק כן עבם כן מחמל כן פרן : ועי'

האין דבר אר"י רביה ספר ז'

ואני אוסיף לך באור
אלו הנהגו דרך משל שבני ארץ ישראל יעדו מארץ ישראל חלילה
לא למעשות זאת כי הוא הבטיח שלא ימחה אותה האומה מכל וכל
ולא יהיה שם כ"ד ולא יהיה בחוצה לארץ כ"ד שנשמן בארץ הנה
חשבוננו וה לא יעילנו כלום בשום פנים לפי שאין לנו לחשב
חרשים ולעבר שנים בחוצה לארץ אלא כחנאים הנוכרים כמו
שביארנו כי מציון תצא חורה וכשיחבוננו מי שיש לו שכל שלם
לשונות התלמוד ככונה הואת התבאר לו כל מה שאמרנוהו באור אין
ספק בו

האין דבר אר"י רביה ספר ז'

לית דין צורך בידור ודאי ישיבת ארץ ישראל מצוה היא בזמן הזה... ממה
שראיתו שהעליו מראשית . מעת אשר נגלה לראשונה לצד מחצבתו אברהם
אבינו ע"ה ויבחר בו ובנו דעו אחיו לים ספלו קבע לו חניק מקום . לך לך
מארץ אל הארץ אשר ארץ . ובכל אמרה ובכל דבר מאיחו לאעיה לא מש
ויבחר מפיו . וכן גם ליצחק וליעקב . ואת יצחק הניח בבידור מלצאת ממנו . ובמעט
שבא ויבחר בכל פרישות התורה ומצותיה וזה לדעתו עומק כוונת חז"ל וישיבת
א"י שקלה בניד כל המצות . ובכל פעם לא זו מלאכה מולחבה ומלחמם
ערכה . ובכל לשונות של חיבה . קרא אותה : ארץ אשר עני ה' אלקיך בה חמיד
ואנשי סגולתו אשר רחם ה' דיבר עם קראה ארץ חמיד . ארץ חיים . ופה נוף . מכלל
ויפן נחלת ה' .

מכל אלה חזקתם וראת הגלה על בעליל שחמם ה' השוב ודעונו הוא שאנחנו
עמנו בדיעות ראיים נבחר ונבכע על זה הארץ הקדושה והנבחרת הללו למקום
שבחנו . ושרע בעינו עאנתו משם . איך איופא . אף שלא עינו מפורש על המעלה
הזה בידור . כיון שאנו מכירים ומבינים ודעיים מכלל דבריו שוחו חפצו ורצונו .
ויטל עלינו בנינים מקשיבים להשתלל בכל ונלחנו למלאות חפצו . ולהשתמר בכל
האפשרי מהתנגד ורצונו . ולכן אמר דוד המעיה בעת האנסו לנה על אדמת נכרי :
כ"ו גרשני היום מהסתפה בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים . כלומר כיון
שאני עשה החפץ מרצון השירה חרי אני כאילו עובד ע"ה . חרו זו מצוה ככל
מזות התורה . כיון שאנו ודעיים בחרו שוח חפץ ה' . אלא שדעת הרמב"ם ז"ל
ע"י הכללים... אינה נבנסת לפיני חריג אף שהיא מצוה של תורה . ונמלא למה
שכתב הרמב"ם בשרש השני . שאין ראוי למנות כל מה שלמדן באחת מיג מידות
שהתורה נדרשת בהן . או כרבו . ואף שחבל מרדים שהמעות מסוג זה אינם
נמשלים בעינם מכל מצוות התורה המפורשות . שרד סולקין ושרופין עליהם . כמו
שהארכו המפרשים ז"ל לכו . ודינם לא אשתנו . ב"ז אשתנו שמש ואינם נכנסים
למנו חריג אשר בו יבואו רק ראשי המצות הנקובים בשמות . לדעת הרמב"ם ז"ל .
אך מה לנו לפלפל הרבה ולמצות עומק חרו . לענת מעשה רב לנו רב בראותנו
אין אשתנו הראשונים קדושת ונביאית חבו את הארץ וקדושה . וחכמי המשנה
הנמרא סלסלה ודעו לה כבוד ופאר באומר ומעשה ופילני לדומם ערכה
בהפלות גדולות ועצומות שאלמלא נאמרו פאיהם אין אנו רשאים לאומרים .
למשל . אמרם בתוספתא דע"י כל זמן שאחם פאיה חרונו לכל לאלקים . אינם
בארץ אינו להם לאלקים . ואמרו בכתובות חרד בא"י שריו בלא עין . והמהלך בה ד'
אמות מובטח לו שהיו כן העירי . וקובי בה כאילו קבור תחת המזבח . ועד
להם כמה מאמרים כאלה בבבלי וירושלמי אשר עצמו מספר . ורוב החכמות
שהראו לה חז"ל דעו נקטו במצוה . מנשקי בפי . מינדי בעפרא . וגם החכמים
לאחר התלמוד לא חדלו לדרוש לה ולהשתלל לעלות אליה חמיד . וכמה קדושי
עליון שסמרו נמשם עליה . כמו שמספר על חז"ל בעל הכחור . ובימי חכמי צפת
רבוטני בעלי התוספת ז"ל וירקבין ז"ל שהיה ביהמם . נחטרה תנעת חוסה
ועצומה בקרב ראשי אהבי יערת חכמים רבים ונכבדים התנדבו לעלות לארץ

יכוננו שם ישיבת מפורת . המה עוררו את ארצנו לחייה ויעורו שממותה
מעלה . ומני אנו יבחרו אליה בכל דור דור חכמים ועלמים צדיקים חסידים לחנון
עמיה ולקבוע בה מקומם . ואף כי בנפוש חמם כל חרבים היו בחוקת סבנה ופסדו
הארץ משלו בעצירת ושרירות לב החיו נתונים לשמה ומשיחה וחייהם דתי חלדים
להם מננו .

הגדל מניפוס וארץ ישראל בספרות השירה כ"ד י"ע סא"ס

האין דבר אר"י רביה ספר ז'

מצוה רביעית שנצטוו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם
ליצחק וליעקב . ולא נעזבה ביד וזרתינו מן האומות או לשממה . והוא אמרו להם
והרשעם את הארץ וישבתם בה כי לכם נחתי את הארץ לרשת אותה . והתחלתם את
הארץ . ויכפל כזה הענין במצוה זו במקומות אחרים כאמרו יתברך באורשתי הארץ
אשר נשבעתי לאברהם א"י . ופרט להם במצוה זו כולה בנבוליה ומצריה . כמו שאמר : ויבא
זר האמור ואל כל שכניו בערבה חרד ובשפלה ובנגב ובחוף הים וגו' . שלא ייחוו ממנה
מקום . והראה שזו מצוה . אמרו ויתעלה בעיני המרגלים עלה רש כאשר רבו ה' אלהיך לך
אל חירא אל חת"י . ואמר עור ובשלות ה' אתכם מקדש ברוע רשעו עלו רשעו את הארץ
אשר נחתי לכם . וכאשר לא אבו לעלות במאמר הזה כתוב וחמרו את פי ה' אלהיכם . וילא
האמנים לו ולא שמעתם בקולי . והראה שהיתה מצוה . לא יעדו ובטחה . חו היא
שחמכם קרין אותה מלחמת מצוה . וכך אמרו כבמרא סוטה . אמר רב יהודה . מלחמת
יושע לכבוש דברי הכל חובה . מלחמת דוד להרוגה דברי הכל רשות . ולשון ספרי
וירשה וישכחה כ"ה . כוכות שחירש חשב . ואל השחבש ונאמר כי המצוה הזו היא
המצוה במלחמת שבע עממים שנצטוו . לאברהם . שנאמר חרם חרמם . אין הרב
כן . שאנו נצטוו להרוג האומות הם בהלחמם עמנו ואם רצו להשלים עמנו . אין הרב
ונעזבם כחנאים ידועים . אבל הארץ לא נית אהה כירם ולא ביד וזלמם מן האומות כדור
כן הדורות . וכן אם כרחו האומות הם מפניו והלכו להם . במאמרם . הגרשני מה והלך
לו ונתן להם הקב"ה ארץ טובה כארצו ה' . ואמר ויבא ארץ זבת חויל וכבשת
ההרדונית . להרשיב בה שבטנו . וכן אחרי הכרתנו את העממים הנזכרים . אם רצו אחר כן
שכנינו לעזוב את הארץ . וככוש להם את ארץ שוער או את ארץ אשור וזלמם מן
המקומות אינם רשאים . שנצטוו בכבושה ובישיבה . ומאמרם . ימלחמה היושע
לכבוש . חנין כי המצוה הזו היא לכבוש . וכן אמרו בספרי . כל המקום אשר חרין חרוך . כך
גרלם בו לכם נחתי כאשר נגו . אמר להם כל המקום שחכבו חרין מהמקומות האלו
היה הם שלכם . או רשות בירם לכבוש חוצה לארץ עד שלא יכבשו א"י . תלמוד לומר
וירשעם גוים וקב"ה ארץ טובה כארצו ה' . ואמר ויבא ארץ זבת חויל וכבשת
מפיו מה כיבש דוד ארם נהרים וארם צובא ואין מצוה נהגות שם . אמרו : דוד עשה שלא
בחורה והתורה אמרה שחכבוש א"י חתיו רשין לכבוש חיל והוא לא עשה כן . הרי
נצטוו בכיבוש בכל הדורות . ואמר אני כי המצוה שחכמו מפליגים בה והיא דירת ארץ
ישראל . עד שאמרו . שכל היצא ממנה ורד בחו"ל היא בעיני כעבוד ע"ה חרין חרוך .
גרשני היום מהסתפה בנחלת ה' לאמר לך עבד אלהים אחרים . וזלמם זה הפלגות
גדולות שאמרו בה . הכל הוא מצוות עשה הנה . שנצטוו לרשת הארץ ולשבת בה . א"כ
מצוה עשה לרשות מתחייב כי חרין . ממנו ואילו כ"ה כידוע בתלמוד במקומות
הרכה . ולשון ספרי . מעשה רבי יהודה בן בתיא ר"י מדיח כן חרש רבי הגניח כן אחי רבי
יהושע ר"י נתן . שהיו יוצאים חוצה לארץ והגיעו לפלטיה . חכרו את ארץ ישראל וקצמו
את עיניהם וזלמו דמעותיהם וקצמו גדיהם וקראו המפרא הה וירשתי וישבת בה וקצמו
לעשותה . אמרו ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות .

האין דבר אר"י רביה ספר ז'

הרכבים אינו מזכיר הדברים בסגנון הרמב"ם . ולא מפני שהיא פחות
מצוה . אלא מפני שהיא יותר מן המצוות הנמנות . בשרשים — כמה הדורות
למצוות הנימנות . א . דאורייתא ולא דרבנן . פשוט . כי מצוות שהן כוללות כל
התורה כולה . מצוות אמונה . הרמב"ם בכל זאת מונה והרמב"ם אינו מונה ולא
מחך שילולה . אלא מפני שהיא יותר ככל המצוות . הנימנה של כל המצוות .
אין ארץ אמונה אין מצוות . משל ללמד שבא למדינה — קבלו מלכותי ואחר
כך קבלו מצוותי .
במע עב"ג אשר לראות אין חנין הרמב"ם את ישוב הארץ כשיש לכל

האין דבר אר"י רביה ספר ז'